(Fig. 9)), and the Šventoji (Paberžė (Fig. 4) (at a distance from the valley), Radiškis (Fig. 8), Užušiliai (Fig. 10), Vepriai (Fig. 11), Vilkatėnai (Fig. 12)). One hillfort was discovered near the smaller river of Akmena (Kiaukai (Fig. 2) and another on a hill (Burniškė (Fig. 1)). These hillforts have very visible defensive fortifications and date to the 1st–early 2nd millennium. All of them are now covered with trees.

Simona Širvydaitė

Mindaugių kapinyno paieškos

Dar tarpukariu Mindaugių kaime (Joniškio r.) buvo žinomos dvi vietos, vadinamos kapeliais – taip nurodoma 1935 m. Lietuvos žemės vardyno anketoje. Peržvelgus šaltinius ir istoriografiją matyti, kad Mindaugiuose laidojimo paminklai buvo lokalizuojami 3 vietose (1 pav.). Šalia kairiojo Virčiuvio kranto minimas senkapis, vadinamas Kapeliais; apie 80 m atkarpoje nuo dešiniojo Virčiuvio kranto, kur šiuo metu ir yra saugoma Mindaugių kapinyno teritorija, nurodomi Švedkapiai (Švedkapis, Švedija), ir ne visai aišku, kaip atsirado trečioji Mindaugių kapinyno vieta – 250 m į V nuo kairiojo Virčiuvio kranto. Ji 1977 m. buvo įtraukta į paminklų sąrašą kaip tie patys Švedkapiai, tačiau gana greitai lokalizacija sukrituota ir jos atsisakyta. Būtent šioje vietoje galbūt dėl seno kultūros paminklo ženklo likučių vietiniai gyventojai mano esant tikrąją kapinyno vietą. Tai, kad laidojimo paminkluose iki šiol nebuvo atlikti archeologiniai tyrimai, o tik žvalgyta, neleido nustatyti tikrųjų kapinynų vietų. Todėl šį klausimą tikėtasi išspręsti 2015 m. žvalgymų ir žvalgomųjų tyrimų metu.

Pirmiausia planuota atlikti žvalgymus metalo ieškikliais visose 3 galimose laidojimo paminklų vietose. Jie pradėti dabartinėje Mindaugių kapinyno (UK 13055) saugomoje teritorijoje. Kapinynas lokalizuotas dešiniajame Virčiuvio krante, ties upės, paverstos kanalu, vingiu. Šiuo metu tai dirbamas laukas. Dėl intensyvios žemdirbystės ir melioracijos dabartinis paviršius yra lygus, jame vizualiai išskirti archeologinius objektus sudėtinga. Tas pats pasakytina ir apie kitas tyrinėtas vietas. Žval-

1 pav. Mindaugių laidojimo paminklų lokalizacija: 1 – senkapiai, vadinami Kapeliais; 2 – kapinynas, vadinamas Švedkapiais; 3 – 1977 m. pažymėta kapinyno vieta; 4 – saugoma kapinyno teritorija. S. Širvydaitės brėž.

Fig. 1. The identification of the location of the Mindaugiai burial sites: 1 – the old cemetery known as Kapeliai; 2 – the cemetery known as Švedkapiai; 3 – the cemetery location marked in 1977; 4 – the cemetery's protected territory

2 pav. Apgalvio plokštelė (1), širdelė su karoliuku (2) ir apkalas (3). S. Širvydaitės nuotr.

Fig. 2. The chaplet plate (1), a heart with a small bead (2), and a metal fitting (3)

gymų metu buvo surinkti visi metaliniai radiniai, 26 iš jų radimvietės nustatytos GPS įrenginiu ir jie įtraukti į radinių sąrašą. Tarp jų daugiausia – 15, įvairaus nominalo tarybinio laikotarpio monetų, kaldintų nuo 1926 iki 1978 m. Taip pat aptiktas III Reicho 1 pfenigis ir 5 pfenigiai, Rusijos 1900 m. 2 kapeikos ir Vokietijos 1876 m. 10 pfenigių. Į radinių sąrašą taip pat įrašytos XX a. sagos, skardinis apkalėlis, pakabinama spynelė ir fabrikinės gamybos grandis. Surinkta, bet neregistruota 216 geležies bei plieno radinių, bendrai svėrusių daugiau kaip 26 kg. Tai durų apkalai, akėčių virbai, varžtai, vinys, pasagos, grandinių fragmentai, pakinktų dalys, ketaus indų dalys, įvairūs įrankiai ir kita. Taip pat aptikti 55 spalvotųjų metalų radiniai, bendrai svėrę 285 g: vielos fragmentai, buitinės chemijos flakonų dalys, kamšteliai, skardinių fragmentai, stalo įrankių dalys, šovinio tūtelė ir kita. Tiek juodųjų, tiek spalvotųjų metalų radiniai datuoti XX a., tik keli iš jų galėtų būti priskirti XIX a. Iš viso žvalgytas 10784 m^2 dydžio plotas. Po to iškastos 5 žvalgomosios 5x2 m dydžio perkasos, bendrai ištiriant 50 m^2 dydžio plotą. Jose vertingas kultūrinis sluoksnis taip pat neužfiksuotas. Teko konstatuoti, kad jokių galbūt su kapinynu susijusių radinių saugomoje teritorijoje neaptikta, todėl objektą pasiūlyta išbraukti iš NKVR.

Antrasis kapinynas, vadinamas Kapeliais, lokalizuotas apie 300 m į Š nuo saugomos teritorijos, kitoje upelio pusėje. Pasak greta Kapelių esančios sodybos savininko, tyrimų objektas turėtų būti dar labiau į Š, arčiau jo sodybos, greta masyvaus akmens. Dėl kiek prieštaraujančių duomenų nuspręsta iššvalgyti abu plotus, nutolusius vienas nuo kito 140 m atstumu. Bendrai iššvalgyta 11094 m^2 teritorija. Pirmajame sklype surinkti, bet neinventorinti 153 spalvotųjų ir 8 juodojo metalo XX a. radiniai, bendrai svėrę per 2 kg. Antrajame sklype – 39 spalvotųjų metalų ir 17 juodojo metalo radinių, bendrai svėrę apie 1,5 kg. Į radinių sąrašą iš pirmojo sklypo pateko 2 variniai Jono Kazimiero (1648–1668) šilingai, XX a. plomba ir varinė saga. Iš antrojo – 4 variniai Jono Kazimiero (1648–1668) šilingai, 1972 m. TSRS 1 kapeika, žalvarinė apdailos vinutė, baldo rankenėlės fragmentas ir žalvarinė apgalvio plokštelė (2:1 pav.). Ji stačiakampė, 4,8x4 cm dydžio, 4 mm storio, skylutės užakusios, galimas ornamentas slepiasi po storu oksidaciniu sluoksniu. Apgalviai su tokiomis plokštelėmis nešioti VI–VIII a. žiemgalių, žemaičių, rečiau – latgalių. Šis radinys leido padaryti prielaidą, kad kažkur aplinkoje buvo žiemgalių plokštinis kapinynas, o rastos XVII a. monetos liudijo galimą senkapį. Tačiau žvalgomųjų tyrimų metu iškasus 3 perkasas (bendras 30 m^2 dydžio plotas), kultūrinio sluoksnio nerasta, neaptikta ir jokių su laidojimo paminklais susijusių radinių. Šios vietos įrašyti į NKVR nesiūlyta, tačiau ateityje tikslinga būtų atlikti didesnės apimties žvalgomuosius tyrimus.

Trečioji žvalgymų vieta parinkta ties 1977 m. pastatytu archeologijos paminklo žen-

klu. Čia aptikta ir registruota 1939 m. Virbalio muitinės švininė plomba, XIX a. varinė sagutė su skaičiumi „19“ išorėje, varinės vielutės širdelė su perlamutrinio stiklo karoliuku viduje (2:2 pav.), gėlės žiedo formos varinės skardos apkalas (?) su skylute centre (2:3 pav.), varinis Jono Kazimiero (1648–1668) šilingas bei religinis medaliukas (?) iš aliuminio su užkaltomis legendomis. Neregistruota 70 radinių iš spalvotųjų bei 28 iš juodųjų metalų, bendrai svėrusių 10,49 kg. Iššvalgyta 9847 m^2 dydžio teritorija. XVII a. moneta bei XIX a. sagutė, širdelės formos papuošalas, skardinis apkalėlis taip pat leido daryti prielaidą, kad šioje vietoje galėjo būti kapinaitės. Žvalgomieji tyrimai, iškasant 2 perkasas, ištiriant bendrai 20 m^2 dydžio plotą, kapinyno buvimo fakto nepatvirtino. Abiejose perkasose fiksuotas intensyvus juodas žemės sluoksnis, turintis kultūrinio sluoksnio požymių, bet be radinių. Jo datavimui tyrimai informacijos nesuteikė. Šios vietos įrašyti į NKVR nesiūlyta. Jos vertingųjų savybių nustatymui ateityje tikslinga atlikti didesnės apimties žvalgomuosius archeologinius tyrimus.

The Search for Mindaugiai Cemetery

In 2015, ten trenches (a total of 100 m^2) were excavated at three locations of Mindaugiai (Joniškis District, N Lithuania) burial sites (Fig. 1). 31 725 m^2 were surveyed with a metal detector. Five of the trenches were excavated in the protected territory of Mindaugiai Cemetery, also known as Švedkapiai, but no cemetery-related finds were discovered. 17th-century coins and other 19th–20th-century finds, which could have found their way into the soil from an old cemetery at this location, were discovered on the grounds of a second cemetery known as Kapeliai. A chaplet plate (Fig. 2:1), which could have come from a 6th–8th-century flat cemetery, was likewise found but the three trenches excavated at this location contained no finds related to a burial site. At the third site, which is marked by a NKVR sign erected in 1977, 17th-century coins and other 19th–20th-century finds were discovered (Figs. 2:2, 3), which allows one to assume that a cemetery once existed at this location. The two trenches excavated during the evaluation failed to confirm the fact of the cemetery's existence. An intensive layer of black soil with signs of a cultural layer but no finds was recorded at this location. Larger scale evaluations would be expedient in the future only in the vicinity of the chaplet plate and 17th-century coin find spots.

Vykintas Vaitkevičius,
Gediminas Petrauskas

Archeologijos ir mitologijos vietų žvalgymai

2015 m. balandžio–rugsėjo mėnesiais BRIAI ir LNM Elektrėnų savivaldybės, Kaišiadorių, Radviliškio ir Raseinių rajonų 8 vietovėse žvalgė 12 kultūros paveldo vertybių požymių turinčių vietų (3 iš jų buvo Dubysos, Kauno marių ir Tytuvėnų regioninių parkų ribose).

Bajorų radimvietė, vadinama Šlynelėmis (Elektrėnų sav.), yra 100 m į P nuo Bajorų kapinyno (UK 22103), Vilkų salos ŠV papėdėje, Briauniaus ežero duburio, vadinamo Šlynelėmis, PR pakraštyje (1 pav.). Iššvalgytas 180 m ilgio (pailgas ŠR–PV kryptimi), apie 35–55 m pločio molingos dirvos (PR pusėje) ir melioruotos pelkės juodžemio ruožas (ŠV pusėje), tolygiai žemėjantis Briauniaus ežero link.